

Péče o zdraví v proměnách času

Lubomír Kukla

- **Zdraví člověka** ve všech dobách bylo vysoce ceněnou hodnotou.
- ***Vnímání nemoci*** pacientem, ***chování*** lékaře a ***postoje*** společnosti k nemocným osobám byly momentem, který do značné míry určoval vývoj samotného lékařství a utvářel formy a obsah péče o zdraví v konkrétní společenské situaci.

- **Úrazy a nemoci** provázejí člověka od počátku jeho existence.
- **Zdraví a nemoci** jako sociální jevy se v historii lidstva podílely na přetváření světa více než si obvykle myslíme.

- **V primitivních společnostech** byla nemoc považována za přírodní jev, něco jako bouře s hromy a blesky. Nemocný byl pokládán za hříčku tajemných sil přírody nebo obět' rozmaru nejrůznějších démonů.
- **Ve starověké semitské společnosti** byl nemocný považován za *viníka, který trpí za svoje hříchy.*

- V **antickém Řecku** helénský ideál krásy a dobra – kalokagathia – harmonie těla a duše – povyšovala zdraví mezi nejvyšší hodnoty.
- ***Nemoc byla projevem slabosti a méněcennosti, ne trestem.*** Nemoc mohla být léčena, ale pokud nebyla naděje na vyléčení, byl nemocný zavržen, případně utracen.

- **V období křesťanství** byla nemoc a utrpení pokládány za ctnost, za prostředek mravní očisty, za vykoupení a spásu.
- Stalo se mravním příkazem křesťanské charity navštěvovat nemocné, trpící, ošetřovat je a budovat pro ně útulky a špitály.
- Avšak **dogmatictí církevní otcové ve středověku** byli méně prozíraví – špína se velebila, vši se nazývaly perlami božími.

- **Renesance** a vznik přírodních věd oživil zájem o lidské tělo a jeho neduhy. Byl zájem vládní moci na tom, aby poddaní byli zdraví. Proto **osvícenský absolutismus** vytvářel karantény na obranu proti epidemiím, zdravotní policii, která měla potřebné pravomoci, sanitární dohled nad městským prostředím apod.

- Rodící se **kapitalismus a ekonomický liberalismus** přináší zásadní změnu. Tržní hospodářství jasně uvádí, že vyrábět může pouze ***zdravý výrobce*** a nakupovat zase ***zdravý spotřebitel***. Výhoda dobrého zdraví začala být vysoce ceněna.
- Avšak nejvyšší prioritou byl pochopitelně zisk, jemuž musely paradoxně sloužit zdraví i zdravotní péče.

- **V novověku** státní aparát a správa obcí přebíraly řadu povinností na ochranu veřejného zdraví a hygieny, jako bylo zavádění kanalizace, výstavba vodovodních a komunikačních sítí, různá protiepidemická opatření, dozor nad bezpečností práce, výchova obyvatelstva ke zdravé výživě a zdravému životnímu stylu.

- Na přelomu 19. a 20. století došlo k prudkému poklesu úmrtnosti, což se přisuzovalo tzv. sanitární revoluci.
- Lékaři se začali organizovat do odborných společností a lékařské komory vyhlašovaly různé etické kodexy na ochranu svých zájmů i práv pacientů.
- Postupně začal převládat názor, že člověk má právo na zdraví.

- V průběhu 20. století dosáhla zdravotní péče založená na biomedicíně a nových lékařských technologiích výrazných objektivních úspěchů. V oblasti sociálních vztahů se však naproti tomu objevují některé negativní jevy. Sociální nůžky se rozevírají, prohlubuje se třídní diferenciaci, což má nepříznivý důsledek i ve zdravotní péči a tím i ve zdravotním stavu obyvatelstva.

- Současné problémy péče o zdraví jsou zvlášt' výrazné, neboť citlivě reagují na všechny razantní společenské změny, ke kterým došlo v minulosti a které lze očekávat též v blízké budoucnosti. Důležité je to i proto, že zdraví nemůžeme pokládat za konečný cíl našeho snažení, zdraví tvoří jenom jednu z mnoha hodnot, kterým říkáme „**kvalita života**“.

- **Tu tvoří nejen somatické zdraví, ale i hodnoty i oblasti sociální, psychologické, kulturní, ekologické, interpersonální, spirituální, historické i morální, jež ve svém úhrnu přispívají ke smyslu života.**